

- 13 Srov. ZORNBERG, A. G. *The Beginning of Desire: Reflexions on Genesis*. New York : Doubleday, 1995, s. 74 – 76.
 14 Viz WESTERMANN, C. *Tisíc let a jeden den*, s. 29.
 15 Srov. DUBOVSKÝ, P. *Genesis*. Komentáře k Starému zákonu, I. svazek. Trnava : Dobrá kniha, 2008, s. 334.

- 16 Srov. LANG, M. „Abraham“. In F. KOGLER (vyd.), *Herders Neues Bibellexikon*. Freiburg : Herder, 2008, s. 6.
 17 Srov. WAHL, O. Flucht eines Berufenen (Gen 12,10–20). In M. GÖRG (vyd.). *Die Väter Israels: Beiträge zur Theologie der Patriarchenüberlieferungen im Alten Testament*. Stuttgart : Katholisches Bibelwerk, 1989, s. 343 – 359.

Abraham – der Mensch auf dem Weg

Abstrakt: Abraham bewegte sich als Seminomade von einem Wohnplatz zum anderen. Nach dem Buch Genesis verbindet sein Schicksal die Ursprünge der Menschheit (Gen 1–11) mit der Geschichte Israels. Abraham ist bekannt durch sein Wandern im Gehorsam gegenüber dem Wort Gottes (Gen 12,1–9). Sein auf die Erfüllung der Verheißungen gerichteter Lebensweg ist jedoch kein steiler Aufstieg, er kennt auch Zeiträume der Schwachheit (Gen 12,10–20). Die Gestalt Abrahams kann uns inspirieren in vielen Beziehungen.

CESTY KATECHEZE

Ludvík Dřimal

Po Druhém vatikánském sněmu došlo k obnově chápání identity a smyslu katecheze. Je chápána jako služba Božímu slovu a výchova víry, která se uskutečňuje v křesťanském společenství. Naše křesťanská společenství jsou velmi rozmanitá. Proto dnes nehovoříme o jednom univerzálním způsobu katechizace, ale spíše o cestách katecheze, které mají společný cíl. Biblickým obrazem katecheze, chápané jako cesta, může být i příběh emauzských učedníků.

Úvodem

Způsob chápání i realizace katecheze v církvi, uplatňovaný po staletí, sahá svými kořeny až do dějin vyvoleného národa. V lidu Izraele, který tábořil na sinajské poušti a který později v Kanaánu pravidelně docházel na svá posvátná místa, přetrvávalo živé vědomí povinnosti tradovat nepřetržitě z generace na generaci dědictví víry otců. Tento závazek je připomínán např. v žalmu 78,3–8. Tradování zděděného obsahu víry bylo uskutečňováno rozličným způsobem, podle společenského postavení a role těch, kteří byli za výchovu ve víře odpovědní. Tento úkol se týkal především rodiny. Je celkem logické, že rozhodující úlohu hrál příklad života rodičů, doplňovaný přímým poučováním. Poněvadž obsah víry Izraele byl od počátku výrazně tvořen Božím ponaučením a příkazy (srov. Ex 19 násl.), spočívala jedna z nejdůležitějších úloh otce rodiny v tom, že vštěpoval Boží příkazy svým synům (Dt 6,6–7). Účelem opakované recitace textů víry (Dt 6,7–9) zdaleka nebylo pouze jejich vštípení do paměti, ale mnohem více jejich meditování, pronikání do textu a v neposlední řadě probuzení či obnova touhy a ochoty nechat se zcela proniknout a naplnit Hospodinovými zaslíbeními i příkazy.¹

Boží lid Nového zákona – církev – chápe v dnešní době identitu katecheze na základě nového pohledu na Boží slovo i víru.² Ta se týká věcí, které nevlastníme, a neměla by zabřednout do nehybnosti, ale spíše se stát poutí jako u Abraháma.³ Církev si též lépe uvědomuje, že člověk v současné době je emancipovaný a mimořádně citlivý na svou svobodu. Jestliže přijímá něco, co se mu předkládá, pak většinou ne hlavně nebo dokonce jen proto, že za tím stojí autorita.

V této souvislosti neudiví, že mezi biblické obrazy a východiska pro chápání identity katecheze není řazena pouze známá tzv. „horská řeč“ Ježíšova (Mt 5,1 – 7,28), ale též jeho doprovod učedníků, kteří míří do Emauz.⁴

O čem to spolu rozmlouváte? (srov. L 24,13–24)

Pravděpodobný důvod, proč se emauzský příběh jeví tak aktuální, spočívá v tom, že nezřídka odpovídá duchovní situaci těch, ke kterým jsme posláni (nebo snad někdy i nás samých?). Vžít se do obou učedníků není příliš obtížné: zmocnila se jich sklíčenost a beznaděj kvůli tomu, jak skončila jejich etapa života s Ježíšem. Poznali jej zblízka a soužití s ním v nich probudilo ty nejlepší naděje: „prorok mocný slovem i skutkem před Bohem i všemi lidmi...“ (L 24, 19); zdálo se, že on je ten, který má vykoupit Izrael. Všechna jejich očekávání pohřbila smrt na kříži. Bylo naprosto logické, že cítili zmar, frustraci. Právě proto, že byli Ježíšem předtím tak nadšeni, cítili nyní tak silně zklamání a hořkost z toho, jak to všechno skončilo. To je vedlo k tomu, aby opustili společný život, své dosavadní společenství, přestože v něm někteří začali říkat, že prý viděli Ježíše živého. Tito dva učedníci nemohou uvěřit řečem žen (L 24,22–23).⁵

Představme si pokus porovnat tyto muže s dospělými věřícími v našich farnostech. Na první pohled toho moc společného nemají. Nicméně se zdá, že existuje něco, co možná (a dokonce) nemálo našich věřících s emauzskými učedníky spojuje: je to jakési zklamání, duchovní únava a rozčarování z kdysi nastoupené cesty učednictví. Jako by došli k závěru, že duchovní život, to, co se označuje slovem následování Ježíše, nemá cenu; že místo radosti a obohacení to spíše jen zdržuje a komplikuje život, již tak hodně složitý. A kde vlastně ten Ježíš je? Zdá se mrtvý, nepřítomný, nebo aspoň

**DOC. DR. LUDVÍK
DŘIMAL, TH.D.**

Studoval postgraduálně na Papežské salesiánské univerzitě v Římě. Po habilitaci a jmenování docentem přednáší katechetiku a náboženskou pedagogiku na Cyrilometodějské teologické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci.

jako někdo, kdo je hodně daleko a neschopný pomáhat mi tak, jak to potřebuji. Jejich víra se octla na rozcestí, berou život sami do svých rukou, neboli vydávají se na vlastní cestu. Není divu, že tento postoj k víře přenáší i na své děti. Projevem toho může být např. nízký zájem rodičů o náboženskou vzdělávání a katechezi dětí.

Všeobecně se má za to, že snad „nejtvrďším oříškem“ pro katechezi je (znovu) získat pro evangelium lidi, kteří v dětství sice prošli náboženskou výchovou, avšak jen částečně či spíše její nešťastnou formou, která je negativně poznamenala. Jedná se také o ty, kteří prožívají zklamání z církve či se cítí někým či něčím z její strany vnitřně zraněni, a tak její společenství opouštějí, přestože formálně zůstávají jejími členy.

Vesnička Emmauz byla zničena. Dnes existují v Izraeli čtyři místa, která se považují za místo setkání Ježíše s učedníky. V takzvaných františkánských Emmauzích stojí tento poutní kostel.

Foto: Marek Kozák

Co je na emauzských učednických pozoruhodné? Vypadá to, že přece jen ještě nechtějí definitivně udělat tlustou čáru za prožitou minulostí. Diskutují spolu o tom, co prožili, pravděpodobně intenzivně a dávají průchod svým emocím. A v této chvíli je jejich diskuse přerušena příchodem někoho, kdo vypadá jako nějaký poutník, vracející se po svátcích z Jeruzaléma. Co je osloví? Na první pohled banální věc: on se jeví, jako by neměl ani potuchy o tom, co se tam stalo. A nechává si od nich všechno vyprávět.

Zdá se, že v dnešní době potřebuje naše církev katechety, kteří chápou katechezi důsledně v procesu evangelizace: umějí se přiblížit k lidem přímo na jejich cestách často plných zklamání, bezradnosti a pochybností. Připojit se a solidárně jít tou cestou aspoň kousek s nimi. Naslouchají a v rozhovoru berou všechny jejich nejistoty či otázky velmi vážně.

Otevíral jim oči (srov. L 24,25–28)

V evangelijním příběhu si možná všimneme jedné zajímavé okolnosti: učedníci vypravují, protože o Ježíši poměrně mnoho vědí. A přesto je to nepřivádí k tomu, aby ho poznali. Znali obsah víry, ale ještě nedospěli k víře. Věděli již mnoho, avšak to „vědění“ se týkalo spíše pouhého obsahu, který sám o sobě je neživý, a nebyli schopni jej rozpoznat živého vedle sebe.

Ježíš se musel hodně namáhat, aby je přivedl k tomu, že začnou vidět velikonoční události úplně jinak než dosud. Vidět to, co se stalo, podle Písma a ve světle Božím. Ježíš si počíná výchovně: nezpochybňuje jejich vědomosti, spíše na ně navazuje. Pak pokračuje k jádru snad největší obtíže učedníků a možná i mnoha věřících v každé době: smýšlejí pouze lidsky a tak nejsou schopni pochopit, že k naplnění života lze dojít (a skutečně dochází!) přes opakované nezdary a přímo ztroskotání vnějšího úspěchu. Nejsou schopni pochopit nezbytnost cesty do slávy přes utrpení a smrt.⁶ Smrt jejich Mistra tedy nebyla nešťastnou náhodou ani tragédií, ale prostředkem, jímž pokračuje Boží plán spásy.

V katechetické praxi církve se stále objevuje moralizování a apelování na vlastní úsilí člověka, aby se tím, že bude stále lepší, přibližoval k Bohu. Tímto způsobem se probouzí v lidech liché naděje, nereálná očekávání a nakládají se na ně příliš těžká břemena.

Přejeme-li si, aby všechno, co se člověku stane, znamenalo pro něj setkání s Bohem, učíme ho to snášet a pomáháme mu, aby postupně porozuměl všem událostem v Božím světle, podle Jeho slova. Učíme ho vnímat jeho každodenní život v Božím plánu. Pokud nezaslechne Jeho hlas ve slovech a událostech, které se kolem něho odehrávají a neobjeví v našich rukou, které mu pomáhají, Jeho ruku, pak naše vědomosti a dovednosti jej nepřivedou k poznání Krista.

Toto vše je možné za předpokladu, že katecheta má ve svém osobním životě Boží slovo jako svrchovaného průvodce a dává prostor Ježíšovu Duchu.

Pokračování příběhu nabízí další skutečnosti, důležité pro katechetické působení. Je přinejmenším pozoruhodné, že učedníci Ježíše nepoznali ani po rozmluvě s Ním během celé společné cesty. Jeho vysvětlování Písma zahrálo jejich srdce, ale neotevřelo jim oči. Už jsou na místě, etapa doprovodu končí. Ježíš nedává najevo žádný neklid, tím méně zklamání, že se mu za celou předchozí dobu nepodařilo to, k čemu je chtěl přivést. Naopak, zůstává plný respektu vůči jejich svobodě, ani se nepodbízí.

Přijímá jejich pozvání do jejich soukromí a tam, stále ještě nepoznán, opakuje své gesto: žehná a láme chléb. Z pozvaného se stává hostitel. Eucharistickým gestem se dovršuje to, co bylo započato a rostlo prostřednictvím doprovázení, konverzace a výkladu Božího slova: jejich oči se otvírají, oni ho poznávají. Nyní už věří v Ježíše ukřižovaného i vzkříšeného. Je dosaženo účelu evangelia, formulovaného na jeho začátku: „aby ses tak mohl přesvědčit o spolehlivosti nauky, v níž jsi byl vyučen“ (L 1,4).⁷

Vypravovali, jak ho poznali (L 24,25)

Nicméně to, co se může jevit jako vyvrcholení příběhu, není ještě jeho koncem. Příběh se vrací do logiky víry: Ježíš se stává neviditelným, jeho „tělesná“ přítomnost již není potřeba, dokonce by mohla komplikovat poznávání a přijetí jeho pravé identity. Zdá se totiž, že není možné se k Ježíši skutečně blížít, nevzdá-li se člověk svého (byť pochopitelného) přání jej vidět na vlastní oči, dotýkat se ho, anebo ho (byť nevědomky) prostě „mít“ uvnitř svého systému definic a důkazů.⁸ Setkání s ním je jiného druhu, než co můžeme zachytit svými smysly.

Prvotní víra učedníků prošla krizí, byla očišťována a posilována během procesu nového výkladu a uvědomování si toho, co už víceméně znali, ale co nyní vycházelo ze smyslu, který se hřejivě dotkl jejich srdce a mohl je zapálit. Jak to, že k pochopení velikonoční události a k duchovnímu prozření potřebovali tolik času? Nevíme. Každopádně můžeme odhalit, že Lukáš zdůrazňuje celek etap, a ne účinnost jen jedné z nich. Vysvětlování během cesty bylo nezbytnou částí, podmínkou, přestože samo (bez dalšího) bylo ještě nedostatečné. Bylo třeba i svátostného znamení a bylo třeba přechodu od stavu vidění fyzickým zrakem do stavu víry. Důležitý je tedy celý „řetěz“, vytvořený přínosem každého svého článku.

Všimněme si konečně, že příběh končí neprodlelným návratem učedníků do Jeruzaléma. Sloveso „vrátit se“ Lukáš upřednostňuje pro vyjádření obrácení. Návrat totiž není nikdy bez významu: míří k naplnění, dovršení. To mimořádné setkání s Ježíšem učedníky „obrátilo“, a to celistvě – vnitřně i navenek: oni už nemohou zůstat sami; najednou cítí touhu ještě v tu hodinu (!) se vrátit do společenství svých druhů. Ti jsou spolu, protože také oni „přešli“ od nevěry k víře. A jejich svědectví víry (v němž můžeme zahlédnout první christologické vyznání víry rodící se církve) má vzhledem ke svědectví těch dvou jistou prioritu (srov. L 24,34–35). Učedníci se vrátili do společenství, kde je možné se s Kristem setkávat; s tím Kristem, který je živý, vždyť je uzdravil!

Shrnutí

Církev nepřestává zvát zvláště nás, katechety, abychom měli oči upřené na Ježíše (srov. Žd 3,1). V příběhu o emauzských učednících je nám představen jako ten,

- kdo lidi doprovází (tj. jde společně s nimi a sdílí s nimi život)
- kdo vstupuje s nimi do dialogu (Naslouchá jim a bere jejich starosti velmi vážně. Hovoří s nimi, vysvětluje, přičemž se odvolává na svatá Písma.)
- kdo respektuje originalitu jejich cesty víry (její tempo, objížďky, chybné kroky...) a jejich svobodu (při příchodu do Emmauz jsou to ti doprovázení, kdo rozhodne o pokračování)
- kdo se jim daruje ve svátostném setkání, aniž by bylo důsledkem jejich předchozího úsilí a výkonu či odměnou za ně

Možná jste si povšimli, že rubriky tohoto časopisu jsou nazvány jako jednotlivé etapy emauzského příběhu. To proto, že

Wege der Katechese

Abstrakt: Aufgrund des neuen Erfassens von dem Wort Gottes sowie von dem christlichen Glauben durch das 2. vatikanische Konzil ist auch zur Veränderung des Erfassens von der Identität der Katechese vorgekommen. Ausserdem wird die Kirche immer mehr dessen bewusst, dass der heutige Mensch sich emanzipiert fühlt und auf seine Freiheit empfindlich ist. Unter mehreren biblischen Ereignissen, die als Ausgangspunkt für die Auffassung der Katechese als Wegbegleitung dienen können, gewinnt an Bedeutung die sog. Emmaus-erzählung. Im Umgehen Jesu mit beiden Jüngern kann man grundlegende Charakteristiken des katechetischen Ansatzes sowie der Vorgangsweise in der Katechese entdecken.

Interiér kostela v Emmauzích

Foto: Marek Kozák

důvod vzniku časopisu, smysl jeho existence i zamýšlený obsah je právě od tohoto příběhu odvozen. Nový časopis chce být pomůckou, která bude nabízet doprovod v katechetické službě. Pomůcka je prostředek, nedělá si tedy nárok na výlučnost, dokonalost či roli učitele. Přeji čtenářům, aby v ní nacházeli inspiraci i povzbuzení.

Poznámky:

- 1 Srov. LOHFINK, N. *Glauben lernen in Israel*. *KtBl*, 1983, roč. 108, s. 84 – 99; téma rozvíjí s odvoláním na Lohfinka BIEMER, G. *Symbole des Glaubens leben, Symbole des Lebens glauben*. Ostfildern : Schwabenverlag, 1999, s. 64 – 68; dále srov. KOHLER–SPIEGEL, H. »Wenn dein Sohn, wenn deine Tochter dich fragt...«. In BIESINGER, A. a BENDEL, H. (Eds.). *Gottesbeziehung in der Familie*. Ostfildern : Schwabenverlag, 2000, s. 103 – 109.
- 2 Srov. ALBERICH, E. a DŘÍMAL, L. *Katechika*. Praha : Portál, 2008, s. 15 – 16.
- 3 Srov. Jan Pavel II. *Katecheze v Církvi*, čl. 60.
- 4 Srov. GEVAERT, J. *Il dialogo difficile: problemi dell'uomo e catechesi*. Leumann : Elledici, 2005, s. 4.
- 5 Srov. VILLANUEVA, P. Ch. *Parola di Dio ed evangelizzazione dei giovani*. Intervento del Rettor Maggiore al Sinodo. <http://www.sdb.org/>, staženo dne 18. 11. 2008.
- 6 Srov. CHENU, B. *I discepoli di Emmaus*. Brescia : Queriniana, 2005, s. 54.
- 7 Srov. Tamtéž, s. 63; VILLANUEVA, P. Ch., c. d.
- 8 Srov. CHENU, s. 63 – 64.